

Динник О.М.

студент,

Науковий керівник: Аганіна А.О.

кандидат юридичних наук, асистент,

Запорізький національний університет

ЛІС, ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ І ОХОРОНИ ЗА ЕКОЛОГІЧНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

В сучасному світі науки екологічного права, правове регулювання використання лісу посідає одне з провідних місць в ресурсній базі економіки України. З усіх рослинних ресурсів планети найважливіше значення у житті природи та людини мають ліси. Вони найбільше потерпають від господарської діяльності і стали найпершим об'єктом охорони.

Правовий режим лісів та його окремі елементи досліджувалися такими вченими, як: В.І. Андрейцев, Г.І. Балюк, Т.Г. Ковальчук, М.В. Краснова, Л.В. Мендик, В.Л. Мунтян, Ю.С. Шемшученко та інші.

У світі існує 200 визначень поняття «ліс», які містяться у нормативно-правових актах різних країн. Таке різноманіття підходів до визначення лісу свідчить, що єдиних критеріїв у цьому питанні немає. Очевидно, що в тому чи іншому випадку визначення лісу формувалися відповідно до поглядів на проблему використання й охорони лісів, що склалися у певній місцевості і пристосувалися для потреб практики у даній сфері.

Відповідно до ст. 1 Лісового Кодексу України ліс – тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище [1].

На думку В. Ф. Горбового, включення до визначення лісу землі, тварин та мікроорганізмів є безпідставним. Адже ці та інші природні компоненти, такі як надра, вода хоч і взаємопов'язані з лісами, водночас є самостійними предметами правового регулювання незалежно від місця розташування мають свій режим, зумовлений їх природними властивостями та соціально-економічною роллю [2].

На мою думку, ліс є складним природним комплексом, що охоплює інші об'єкти навколишнього природного середовища: землю, надра, рослинність, тваринний світ. Кожен з них є окремим об'єктом правового регулювання, проте саме їх комплексне поєднання утворює такий об'єкт, як ліс.

Дослідник В. Непийвода зазначає, що поняття «ліс» не може бути одновимірним і тотожним у всіх випадках. Для цього в законодавстві потрібно відобразити два принципові аспекти поняття лісу: по-перше, як елемента довкілля в його нерозривному зв'язку з іншими елементами і, по-друге, як сукупності певних земель [3].

Науковець С. Шершун пропонує визначити ліс як елемент географічного ландшафту, який складається із сукупності землі, дерев, що переважають чагарників, тварин, мікроорганізмів та інших природних компонентів, що у

своєму розвитку біологічно взаємопов'язані, впливають один на одного і на довкілля [4].

Така кількість визначень пояснюється зацікавленістю науковців у даному питанні, що в свою чергу призводить до покращення та оновлення нормативно-правової бази лісового і екологічного права в цілому. Але всі науковці єдині в одному – ліс є об'єктом правової охорони, тобто тим осередком, навколо якого виникають і розвиваються відповідні суспільні відносини.

Ліси України є її національним багатством і за своїм призначеннями та місцем розташування виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах.

Я вважаю, що ліси забезпечують різноманітні потреби людей та є важливою потребою саме для лісокористувачів.

Право лісокористування є важливим інститутом лісового права, нормами якого регулюються умови і порядок багатоцільового раціонального використання, відтворення, охорони лісів, ведення лісового господарства, права і обов'язки лісокористувачів.

Суб'єктами права використання лісу є державні, колективні, громадські підприємства, установи, організації, в тому числі релігійні, громадяни України та їх об'єднання, іноземні юридичні особи та громадяни.

Правове регулювання лісових відносин регулюється на нормах Лісового кодексу, Конституцією України, Земельним кодексом України, законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про тваринний світ», та іншими нормативно-правовими актами.

Ст. 6 ЛКУ до лісових ресурсів відносить: деревні, технічні, лікарські та інші продукти лісу, які використовуються для задоволення потреб населення і виробництва та відтворюються у процесі формування лісових природних комплексів. До лісових ресурсів також належать корисні властивості лісів (здатність лісів зменшувати негативні наслідки природних явищ, захищати ґрунти від ерозії, запобігати забрудненню навколишнього природного середовища та очищати його, сприяти регулюванню стоку води, оздоровленню населення та його естетичному вихованню тощо), які використовуються для задоволення суспільних потреб.

Лісові ресурси за своїм значенням поділяються на лісові ресурси державного і місцевого значення.

Для ведення лісового господарства принципове значення має поділ лісів за категоріями.

Ліси України за екологічним і соціально-економічним значенням та залежно від основних виконуваних ними функцій поділяються на такі категорії: ліси природоохоронного, наукового, історико-культурного призначення (виконують особливі природоохоронні, естетичні, наукові функції тощо); рекреаційно-оздоровчі ліси (виконують переважно рекреаційні санітарні, гігієнічні та оздоровчі функції), захисні ліси (виконують переважно водоохоронні, ґрунтозахисні та інші функції); експлуатаційні ліси.

Державний облік лісів і державний лісовий кадастр є невід'ємною частиною лісового господарства.

Державний моніторинг лісів є складовою частиною моніторингу навколишнього природного середовища і являє собою систему регулярних спостережень, оцінки і прогнозу динаміки кількісного і якісного стану лісів з метою ефективного управління в галузі використання, відтворення, охорони і захисту лісів та підвищення їх природоохоронних функцій.

Відповідно до ст. 1 Лісового кодексу України усі ліси на території України, незалежно від того, на землях яких категорій за основним цільовим призначенням вони зростають, та незалежно від права власності на них, становлять лісовий фонд України і перебувають під охороною держави. Стаття 4 встановлює, що до лісового фонду України належать лісові ділянки, в тому числі захисні насадження лінійного типу, площею не менше 0,1 гектара.

Виходячи з усього вище сказаного, можна зробити висновок, що ліс – це тип природних комплексів, у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище.

Пріоритетним напрямком розвитку лісового господарства України на найближчий період має стати розширене відтворення лісів та їх раціональне використання. Раціональному використанню та збереженню лісових ресурсів повинні сприяти економічні методи впливу на процеси лісокористування. Для того, щоб поліпшити ситуацію пов'язану з неправомірним використанням лісу, потрібно проведення системи лісогосподарських заходів, спрямованих на охорону генетичного різноманіття лісових екосистем, своєчасне застосування біологічних методів боротьби з хворобами та шкідниками лісу; збереження природного відновлення головних лісотвірних порід; відтворення змішаних біологічно стійких лісостанів, спроможних добре виконувати водоохоронні, ґрунтозахисні та санітарно-гігієнічні функції.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України 21 січня 1994 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3852-12>.
2. Чопик О. Поняття лісу як об'єкта правового регулювання / О. Чопик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://radnuk.info/statti/580-ekol_og/15260-2011-01-22-23-21-41.html.
3. Кичилюк Т. С. Ліс як об'єкт правової охорони / Т. С. Кичилюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elibrary.nubip.edu.ua/7937/1/10kts.pdf>.
4. Гиренко І.В. Рослинний світ як об'єкт правової охорони навколишнього природного середовища / І. В. Гиренко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis.
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.